HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ור׳ אליעזר שבות דמצוה עדיף ליה תניא (א) אמר רבי אליעזר ומה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת דאיתעביד ליה מצוה לא ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת אמר לו ר׳ עקיבא דמה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת שהרי דחתה שחיטה את השבת תאמר ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת שלא דחתה שחיטה את השבת דבר אחר שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע אי הכי משחט נמי לא נשחט שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע אלא הא אמר ליה ברישא ופרכיה והדר א״ל הך דמה לי אם דחו: השיב ר״ע ואמר הזאה תוכיח וכו׳: תניא אמר לו ר׳ אליעזר עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתו אמר לו ר׳ (ב) אל תכפירני בשעת הדין כך מקובלני ממך [א] הזאה שבות היא ואינה דוחה את השבת וכי מאחר דהוא אגמרי׳ מאי טעמא קא הדר ביה אמר עולא רבי אליעזר כי אגמריה הזאה דתרומה אגמריה דתרומה גופה לא דחיא שבת ר״ע נמי כי אותביה הזאה דתרומה אותביה שהיא מצוה והיא משום שבות והוא סבר הזאה דפסח קא מותיב ליה מתיב רבה השיב ר״ע ואמר הזאת טמא מת תוכיח שחל שביעי שלו להיות בשבת ובערב הפסח שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אלא וודאי הזאה דפסח אגמריה וכי מאחר דאגמריה מ״ט קא פריך ליה ר׳ אליעזר ר׳ אליעזר גמריה איתעקר ליה ואתא ר״ע לאדכורי גמריה ונימא לי׳ בהדיה סבר לאו אורח ארעא והזאה מאי טעמא לא דחיא שבת מכדי טלטולי בעלמא הוא תדחי שבת משום פסח (ג) אמר רבה גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים ולר׳ אליעזר ניעברי׳ דהא א״ר אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת אמרי הני מילי היכא דגברא גופיה חזי ורמי חיובא עליה אבל הכא דגברא גופיה לא חזי לא רמי חיובא עליה אמר רבה לדברי ר׳ אליעזר קטן בריא מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא חזי ליה קטן חולה אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו דהא לא חזי ליה אמר רבא ואי בריא הוא למה ליה חמין להברותו אלא אמר רבא הכל חולין הן אצל מילה אחד קטן בריא ואחד קטן חולה אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא לא חזי איתיביה אביי (ד) [ב] ערל שלא מל ענוש כרת דברי רבי אליעזר והא הכא דגברא גופיה לא חזי וקתני ענוש כרת אלמא רמי חיובא עליה אמר רבה קסבר רבי אליעזר (ה) אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכל

ורבי אליעזר. אמר לך האי לאו קל וחומר הוא דשבות מצוה עדיפא משבות דרשות הלכך יום טוב דשמחתו רשות גזרו על שבות שלה אבל שבת דדחיית מלאכה שבו משום מצוה היא לא גזרו חכמים בה על השבות לדחות את המצוה: **שלאחר שחיטה.** מיחוי קרביו ואע״ג דאיתעביד ליה צורך גבוה: **לא ידחו כו׳.** בתמיה למיעבד צורכי גבוה: **דמה לי.** כלומר דין הוא כן ומה לי לתמוה שהרי דחתה שחיטה כבר את שבת במצותה הלכך הואיל וניתנה לדחות כבר לא גזרו בה שוב על שבות הצריך: **ברישא.** אמר ליה האי טעמא שמא ימצא זבח פסול: **ופרכיה.** ואמר ליה א״כ משחט נמי לא נשחוט: **בשחיטה השבתני.** דבר שחוק וגיחוך שאמרת או חילוף ומה אם הזאה שהיא שבות אינה דוחה שחיטה לא כל שכן שלא תדחה ובאת לעקור את מה שכתוב בו במועדו ויודע היית שאין זה ק״ו: **אל תכפירני.** אל תכפור במה שלימדתני הזאה אע״פ שהיא שבות אינה דוחה ולכך דנתי קל וחומר זה לפניך אע״פ שאינו (ו) כדאי אלא כדי שתשים אל לבך אחרי שבא זה לדון שחיטה מהזאה מכלל דבהזאה פשיטא ליה דלא דחיא מתוך כך תזכור מה שלימדתני דלא דחיא ותחזור בך ממה שאתה אומר ועליה אני דן: **בשעת הדין.** בשעה זו שאנו דנין עליה: **ומאחר דאגמריה.** ר׳ אליעזר גופיה דלא דחיא מאי טעמא פריך ואמר עליה אני דן: **הזאה דתרומה.** הבא להזות עליו ליטהר כדי לאכול תרומה אגמריה דלא דחיא שבת דהא הפרשת תרומה גופא לא דחיא שבת: **הזאת טמא מת כו׳.** אלמא דבהזאת פסח השיבו וקאמר אינה דוחה שבת אלמא דאגמריה ר׳ אליעזר דאינה דוחה מדפשיטא ליה כולי האי: **אלא ודאי הזאת פסח אגמריה.** ומאי גזירת שבות איכא בהזאה גזירה שמא יעבירנה בידו וכשהיה דן עליה עם ר׳ עקיבא שכח דבר זה מלמודו והכי נמי אמרינן בע״ז בפרק כל הצלמים (דף מו:) ר׳ אליעזר גמריה איעקר ליה ואתא ר׳ עקיבא לאדכוריה גמריה: **דוחין את השבת.** אפי׳ מלאכה גמורה במס׳ שבת (דף קל.): **היכא דגברא חזי.** כגון להביא איזמל למילה דרך רשות הרבים שכבר התינוק ראוי למול אבל היכא דגברא לא חזי כגון האי טמא לא רמיא חיובא עליה ואין אלו מכשירי מצוה: **אמר רבה לדברי רבי אליעזר.** דאמר כל היכא דגברא לא חזי ליכא חיובא עליה: **קטן בריא.** דבלאו רחיצה ראוי למול: **מחמין לו חמין.** בשבת קודם מילה: **להברותו.** להיות בריא וחזק: **קטן חולה.** שכל זמן שלא ירחצוהו בחמין לא יראה למול ואם ירחצוהו יראה למילה: **הכל אצל מילה חולין הן.** כל זמן שלא נרחצו בחמין ואפילו לרבי אליעזר צריך להיות לו מחמי חמין מערב שבת: **איתיביה אביי ערל.** גדול שלא מל ערב הפסח: **ענוש כרת.** בשביל שהיה ראוי לתקן מו׳ שעות מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה ולא ניתקן ולא דמי לטמא ושהיה בדרך רחוקה שאין יכולין לתקן באותן שש שעות ומיקמי הכי לא רמיא חיובא עלייהו. אלמא אע״ג דלא חזיא רמיא מצוה עליה היכא דאפשר למיתקן והזאה נמי תדחה שבת דהא מצוה רמיא עליה ליתקן לכך. ואי קשיא הא דקיימא לן (לקמן דף צב.) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וצריך הזאה שלישי ושביעי ואפילו מל אינו ראוי הא אוקמינן להאי בערל נכרי שנתגייר בפרק האשה (ז): הכי גרסינן **אמר רבה קסבר ר׳ אליעזר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ:**

אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה (א) **השבת כו׳.** פי׳ בקונטרס מיחוי קרביו ותימה לר״י מה ראיה מייתי דילמא שאני התם משום דלא אפשר למיעבד מאתמול ונראה לר״י דמכשירי מצוה שלאחר שחיטה דקאמר היינו הקטר חלבים דאפשר להמתין עד הלילה ודחי שבת וכן יש בירושלמי דקא אמר ר׳ אליעזר אימורי ציבור יוכיחו אע״פ שאפשר להמתין למוצאי שבת מה לי מכשירין שלאחר שחיטה כו׳ והא דפריך משחט נמי לא לשחוט אע״ג דשחיטה לא אפשר מ״מ פריך משום שכבר הוכיח שאין חילוק בין אפשר ללא אפשר מדשרינן הקטר חלבים [א]:

הזאה דתרומה אגמריה. ואית לן למימר דר׳ אליעזר הי׳ סבור דבהזאה דפסח קאמר ר״ע ולכך היה משיב ועליה אני דן שתהא מותרת דהשתא סבירא לן דהזאה דפסח דחיא שבת וקאמר ליה ר״ע (ב) זה חילוף שהיה סבור שר׳ אליעזר היה טועה במה שלמדו דאינה דוחה:

דתרומה גופה לא דחיא שבת. וא״ת נילף דתידחי שבת מכל הנהו וי״ל משום דיכול לקיים מצות אכילת תרומה אחר השבת:

שמא יעבירנה ארבע אמות. וא״ת ואמאי חיישינן להכי הלא נושא מי חטאת טמא (ט) ויחזור ויטמא את המים ויש לומר דמעביר בכלי אבנים ובכלי גללים דלא מקבלי טומאה:

קטן בריא מחמין כו׳ דהא חזי. דווקא לר׳ אליעזר יש חילוק בין חזי ללא חזי אבל ר׳ עקיבא אינו מחלק כלל דהא קאמר במתני׳ הזאה תוכיח [ב]:

לא שנא חלש ולא שנא בריא אין מחמין לו חמין כו׳. וכי אמר רבי אליעזר דמכשירי מילה דחו שבת ה״מ היכא שהוחמו חמין מערב שבת דחזי:

(ה) **מדקמהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין כו׳.** מכל מקום חייב הוא כרת לפי שהיה יכול לטבול ואז היו שוחטין וזורקין עליו כדאמר לקמן שוחטין וזורקין על טבול יום דשימשא ממילא ערבא:

שוחטין וזורקין כו׳. וא״ת אי שוחטי׳ וזורקי׳ על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב איש לפי אכלו לעכב דבעינן גברא דחזי לאכילה כדמוכח בכילד צולין (לקמן עח:) ונראה לרשב״א דאיצטריך לאשמעינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון הוא דחזי בראשון חזי בשני דלא חזי בראשון לא חזי בשני כדאמר לקמן גבי חגיגה בכילד צולין (לקמן פ.) [ג] אי נמי איצטריך למימרא לציבור עבדי בטומאה כדדרשינן איש כי יהיה טמא איש נדחה ואין ציבור נדחין: אכילת

מסורת הש״ס

(א) [תוספתא רפ״ה], (ב) ע״ז דף מו:, (ג) סוכה דף מב: ר״ה דף כט: מגילה דף ד: [ביצה דף יז:], (ד) [לקמן דף נד:], (ה) לקמן פ: [פא. ל: לג. לג: זבחים כב:], (ו) בס״א: שאיני, (ז) [לקמן נב.], (ח) מכאן שייך לע״ב,

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אם דחו וכו׳ שלאחר שחיטה את השבת: (ב) שם ד״ה הזאה וכו׳ וקאמר ליה ר״ע או חילוף:

◆

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה שמא. ויחזור ויטמא. עיין פרק י׳ מ״ו דפרה וזבחים דף ק״ה תוד״ה מחוסר:

◆

מוסף תוספות

א. ולא בעית לחלק אלא משום דשמא ימצא זבח פסול משחט נמי לא לשחוט וכי תימא הכי נמי משום דאי אפשר הקטר חלביו יוכיח הלכך פריך ליה שפיר. תוס׳ שאנ״ץ. ב. אע״פ שיש לחלק דהאי חזי והאי לא חזי, אלא ודאי ר׳ עקיבא לא חייש להאי טעמא כלל. שם. ג. הלכך אתא קרא למימר דמיחייב. שם.

◆

רבינו חננאל

תניא אמר ר׳ אליעזר ומה אם דחו מכשירי מצוה של אחר שחיטה כגון מיחוי קרביו והקטרת אימוריו את השבת שכבר נעשת המצוה, לא ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה כגון חתיכת יבלתו וכיוצא בה שעדיין לא נעשת המצוה. אמר ר׳ (יהושע) [עקיבא] מכשירי מצוה דלאחר (שבת) [שחיטה] דחו שבת שכבר נדחית השבת בשחיטה הפסח, תאמר במכשירי מצוה שלפני השחיטה שלא נדחה השבת עדיין. ד״א שמא ימצא זבח פסול ונמצא אותם מכשירין שעשה מקודם כי בחלול שבת היו שנתברר כי לא היתה מצוה ראויה. ופריך רבי אליעזר אי הכי שחיטה נמי נימא הכי לא נשחוט שמא ימצא הזבח טרפה ונמצאת השחיטה באיסור ולא מצא ר׳ (יהושע) [ר״ע] תשובה. יש מי שאומר זאת התשובה השיב רבי (יהושע) [ר״ע] ברישא ונתפרכה, ואח״כ השיב התשובה הראשונה, מה לידחו מכשירי מצוה דלאחר שחיטה את השבת וכו׳ שאין בה פירכא. ירושלמי שלש עשרה שנה היה למד תורה ר׳ עקיבא לפני ר׳ אליעזר ולא היה משיב לו כלום (א) וזו תחלת תשובותיו שהשיב לו, אמר לו ר׳ יהושע הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא הלחם בו עתה. **מתני׳** השיב ר״ע הזאה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות כו׳, אמר ר׳ אליעזר ועליה אני דן כו׳, אמר לו הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה. **תניא** אמר לו ר׳ אליעזר עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתו אמר לו אל תכפירני בשעת הדין. כלומר אל תחשדני בכופר על מה שלמדתני, אתה למדתני הזאה שבות ואינה דוחה את השבת. **אמר עולא** ר׳ אליעזר הזאה דתרומה למדו, כלומר אם היה כהן טמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת אין מזין עליו בשבת לאכול בתרומה לערב, ומותיב ר׳ עקיבא מהזאה דתרומה להזאה דפסח. ופריך ר׳ אליעזר אימר דאמרינן הזאה דפסח דחיא שבת דהא פסח עצמו דוחה שבת, תאמר בהזאה דתרומה שאין תרומה עצמה דוחה שבת. והביא רבה ברייתא מפורשת דר׳ עקיבא

רבינו חננאל (המשך)

מהזאה דפסח מותיב ודחה דברי עולא. ואוקימנא לעולם רבי אליעזר לימד לר׳ עקיבא כי הזאה כדי לטהרו לעשות הפסח אינה דוחה שבת וכאשר קבל רבי אליעזר השמועה כך מסרה לר׳ עקיבא. ועכשיו שדחה ר׳ אליעזר ואתא רבי עקיבא בעקיפין כדי שיזכור ר׳ אליעזר מתוך דברי ר׳ עקיבא גמרא שלו לפי שאין דרך תלמיד חכם לומר לרבו בפרהסיא שכחת מה שלמדתני. ולר׳ אליעזר הזאה טלטול בעלמא הוא אמאי לא דחיא שבת. אמר רבה גזירה שמא יעבירנה ד׳ אמות ברשות הרבים. וניעבריה דהא שמעינן ליה לר׳ אליעזר דאמר מכשירי מצוה כגון הרכבתו והבאתו חוץ לתחום דחו שבת. ופרקינן היכא שרי ר׳ אליעזר מכשירי מצוה היכא דגברא חזי, האי טמא הוא ולית עליה חיובא האידנא, לפיכך לא אידחא אפי׳ טלטול. **אמר רבה** קטן בריא מחממין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא חזי, אבל קטן חולה אין מחמין לו חמין למולו בשבת דהא לא חזי. ודחי רבא אי בריא הוא חמין למה ליה אלא לא שנא בריא ולא שנא חולה אין מחמין לו חמין דהכל אצל מילה חולין הן ולא חזו. ומותיב אביי עלה דר׳ אליעזר ערל שלא מל ועשה פסח ענוש כרת דברי ר׳ אליעזר והא ערל לא חזי דכתיב וכל ערל לא יאכל בו ואע״ג דלא חזי גברא קתני ענוש כרת אלמא איכא חיובא עליה אפי׳ בזמן דלא חזי כל היכא דיכול לתקוניה נפשיה ולמעבד פסחא. ופריק רבא קסבר ר׳ אליעזר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, וטמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב פסח כטמא שרץ הוא ואין שוחטין עליו,

---

עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פכ״ג מהל׳ שבת הלכה ח [ופ״ו מהל׳ קרבן פסח הל״ו]: יט ב מיי׳ פ״ה מהל׳ ק״פ הלכה ד:

◆

מוסף רש״י

אל תכפירני בשעת הדין. כשאמר לו ר״ע הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה, כעס ר״א ואמר לו עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך, ואמר לו ר״ע אל תכפירני בשעת דין זה שאנו חולקין ודנין זה כנגד זה ואל תכחד דבריך ראשונים וזכור מה שלמדתני הזאה שבות כו׳ (ע״ז מו: ועי״ש עוד). **ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים.** הוא הדין דמצי למימר ויוציא מרה״י לרה״ר, אלא שברוב מקומות ועניינים אמרינן יש לחוש להעברת ארבע אמות ואין לחוש להוצאה, כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה, דלאו כאן איסור הוצאה דאורייתא ויש כאן איסור העברה ברה״ר, או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציאו ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש בינתיים, כדאמרינן במס׳ שבת (ה: סוכה מג.). **אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ.** אין שוחטין וזורקין את הפסח על יחיד טמא שרץ, ונדחה לפסח שני, ואף על גב דיכול לטבול ולאכול לערב, דאיכא מ״ד דס״ל הכי, ויליף לה מאיש איש כי יהיה טמא לנפש, ואפילו חל שביעי שלו ערב הפסח במשמע דהוה ליה כטמא שרץ, שאינו מחוסר אלא טבילה והזאה ויכול ליטהר כדי לאכול הפסח בלילה והכי משמע קרא דכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, דמשמע הא למחר יכולין לעשותו (זבחים כב: וש״נ).

(א) [הגה בירושלמי לפנינו כאן הגי׳ וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני ר׳ אליעזר אמר לו ר׳ יהושע הלא זה העם וכו׳].